

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

Πλασμένη από τὴ θάλασσα ποῦ εἶνε ἡ πηγὴ κάθε δύναμης, μᾶς μαγεύεις καὶ μᾶς κυριεύεις, μὲ τὴ χάρη, ποῦ μόνη ἡ δύναμις ἔχει καὶ μᾶς μεταδίνεις τὴν ἡρεμία σου, ποῦ ἀπλώνεται σὰν τὸ μαγικὸ μεγαλεῖο, κάθε δυνατῆς καὶ σοβαρῆς μελωδίας.

Τὶ θρίαμβος τὸ εὐρωστό σου σῶμα ! Τὶ δυνατὲς σκιές !

Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἔρχονται νὰ σὲ θαυμάσουν ἄγαλμα σεβαστό. Τὸ βαθὺ δειλινό, μέσα στὴ σάλλα, μόνο σένα ἀφίνει νὰ ἀκτινοβολᾷς, ὅσο περνοῦνε σιωπηλές, οἱ βαρυνὲς ὥρες τοῦ Θαυμασμοῦ.

Ἀκόμα ἀκούεις τὶς φωνές μας ἀθάνατη Ἀφροδίτη ! Ἀφοῦ ἀγάπησες τοὺς συγκαιρίτες σου, μᾶς μένεις τώρα σὲ μᾶς ὅλους, σ' ὅλο τὸν κόσμο. Νομίζει κανένας, πῶς ἡ ζωὴ σου, εἴκοσι πέντε αἰῶνες, καθιέρωσαν μόνο τὴν ἀνίκητη νεότητά σου.

Κ' οἱ γενεές, τὰ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ τῶν ἐποχῶν, ὧ νικήτρια τοῦ χρόνου, ἔρχονται καὶ ξανάρχονται σὲ σένα σερμένες καὶ καλεσμένες ὑποταχτικά. Ὁ θαυμασμός δὲν θρυπαλίζεται σὰν τὸ μάρμαρο.

Στὸ ποιητὴ, στὸν αἰσθητικὸ, στὸν καλλιτέχνη, μέσα στὸ θόρυβο τῆς πόλης, προσφέρεις πολὺτιμο καταφύγιο.

Σπασμένη μένεις δολάκαιρη στὰ μάτια μας, κι' ὁ χρόνος σ' ἔβρυνε γιὰ νὰ μένεις παντοτεὶνὸ σημάδι τῆς ἀδυναμίας του τῆς ἱερόσυλης.

Δὲν εἶσαι μάταιο καὶ στεῖρο ἄγαλμα, ζωγραφιὰ ψεύτικη οὐράνιας θεᾶς.

Ἐσὺ ζεῖς, ἀναπνέεις, εἶσαι ἡ Γυναῖκα—ἡ μεγάλη σου δόξα.—

Εἶσαι μόνο γιὰ τ' ὄνομα : Θεά, τὸ νέκταρ τῆς μυθολογίας δὲν τρέχει στὶς φλέβες σου. Ἡ ἄπειρη ἀγάπη πρὸς τὴν φύση ποῦ αἰσθάνθηκε ὁ δημιουργητής σου, εἶνε τὸ θεῖο αἷμα ποῦ σοῦ δίνει τὴ ζωή. Ὁ θουσιασμός του, ἡ ὑπομονή του—ἀνυπέρβλητη—μπόρεσαν νὰ σηκώσουν μιὰ γωνιά ἀπὸ τὸ πέπλο τὸ πολὺ βαρὺ γιὰ τὰ ἀκαμάτικα χέρια τῶν ἄλλων.

Οὔτε εἶσαι μωσαϊκὸ ἀπὸ θαυμάσιες φόρμες. Θαυμάσιες φόρμες εἶνε μόνο ἐκεῖνες ποῦ πρέπει, ἐκεῖνες, ποῦ ἡ κάθε μιὰ τους ἔχει ἀνάγκη τῆς ἄλλης, ἐκεῖνες ποῦ ὑπνοοῦνται, ποῦ ἀκλουθᾶνε τὴν ἄπταιστη λογικὴ τῆς ἀρμονικῆς ἀνάγκης, ἐκεῖνες ποῦ πέρνουμε διαδοχικὰ ἀπὸ τὴ ζωή.

Οἱ δικές σου σμίγουνε σ' ἓνα σύνολο ἀδιαίρετο, καὶ εἶνε ὁ ἥρεμος χεῖμαρος τῆς ζωῆς ποῦ χίνεται μέσα σου, ἀπὸ τὸ χεῖμαρο ποῦ γεννιήθηκε καὶ πέταξες ὀλόγυμη μὰ μοναδικά.

Ποτὲ καλονὴ σύνθετη* δὲν θὰ ἔφτανε σὲ τέτοιο σημεῖο ἐνότητας.

Τὸ μικρότερο κομμάτι ἀναρμόωστο μὲ τ' ἄλλα, ἡ μικρότερη διαφω-

* Σημείωση μεταφραστῆ: Στὸ κείμενο: rapportée. Ὁ Rodin ἀποκρῖνει τὴν ἰδέα ὅτι γιὰ τὸ ἄγαλμα ἐπόξεσαν διαφορὲς καλονὲς τῶν Ἀθηνῶν, πρῶγμα ποῦ θὰ κατέστρεφε τὴν ἐνότητα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου.

νία στά προφίλ, καὶ τὸ ἀριστούργημα θὰ καταστρεφότανε, ἄχρηστο, ψεύτικη κατασκευή, ἀπαιρημένο ἀπὸ τὸ φῶς, φτωχό, σκληρό. Αὐτὴ τὴ τύχη θὰ ἔχει κάθε σύνολο, καὶ καλοκαμωμένο ἂν εἶνε, ἀπὸ κομμάτια τέλεια μὰ παρμένα ἀπὸ διάφορα μοντέλα.

Μὰ σὺ ζεῖς, σκέπτεσαι, καὶ οἱ σκέψεις σου εἶνε σκέψεις γυναῖκας καὶ ὄχι θεᾶς ξένης, φανταστικῆς, ψεύτικης.

Εἶσαι καμωμένη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια· καὶ μόνο ἀπὸ τὴν ἀλήθεια γεννιέται ἡ παντοδυναμία. Τίποτα δὲν εἶνε δυνατό. Τίποτα δὲν εἶνε ὥμορφο, ὅταν δὲν εἶνε ἀληθινό. "Οἱλοι μπορούσαν νὰ καταλάβουν τὴν ἀλήθεια ποὺ κρύβεις μέσα σου, κι' αὐτὴ εἶνε : ἡ Γυναῖκα ποὺ καθέννας νομίζει πῶς ξεύρει, ἡ πιστὴ συντρόφισσα ὄλων τῶν ἀνθρώπων· μὰ κανέννας δὲν τὴν εἶδε, οὔτε οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι, οὔτε κἀν ὁ σοφός. Ποιὸς βλέπει τὰ δέντρα; Κανέννας δὲν ἀντιβλέπει τὸ φῶς.

"Αν κανεῖς δὲν ὑποβληθεῖ στὴ σταθερὴ κι' ἀκριβὴ παρατήρηση τῆς πραγματικότητος, πάντα περισσότερο ἐμβαθύνοντας, δὲν μπορεί νὰ κάνει τίποτε.

Μερικοὶ λένε πῶς εἶσαι ἡ «ιδανικιά». "Αν αὐτὴ ἡ λέξις εἶχε καμμιὰ ἔννοια δὲν θὰ ἐσήμαινε παρὰ μιὰ ἀνοησία. Τὸ ἰδανικό! Τὸ ὄνειρο!... Μὰ ἡ πραγματικότης τῆς φύσης ξεπερνᾷ κάθε ὄνειρο καὶ τὸ πιὸ φιλόδοξο! "Η σκέψη μας εἶνε ἓνα μηδαμινὸ σημεῖο στὴ φύση. Τὸ μέρος δὲν ἀγκαλιάζει, δὲν ἐξουσιάζει τὸ ὅλο.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεί νὰ δημιουργήσῃ, νὰ ἀνακαλύψῃ. Μόνο πλησιάζει πρὸς τὴ φύση ἡσυχά ἡσυχά καὶ μὲ ἀγάπῃ. "Εξ ἄλλου αὐτὴ εἶνε πάντοτε μπροστά του. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει παρὰ νὰ βλέπῃ· θὰ τοῦ ἀφίσει νὰ δεῖ, ὅ τι μὲ τὴν ὑπομονὴ θὰ κατορθώσῃ νὰ καταλάβῃ μὰ μόνο αὐτό. Καὶ εἶνε ἀρκετό! Μόνο μὲ τὸ Προμηθεῖα μπορούμε νὰ συγκρίνομε τὸν τεχνίτη ποὺ κατόρθωσε νὰ κλέψῃ ἀπὸ τὴ φύση, τὴ ζωὴ ποὺ λατρεύομε στὴν "Αφροδίτῃ τῆς Μήλου.

"Αφοῦ μόνο μὲ τὴν ἐξακολουθητικὴ μελέτη, μᾶς εἶνε δυνατό νὰ βροῦμε τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς, προσφέρετε τὴ ζωὴ σας, μὲ ὑπομονὴ καὶ πάθος γιὰ νὰ γνωρίσετε τὴ Ζωή.

Τὶ θὰ κερδίσετε ὅταν κατορθώσετε νὰ τὴν γνωρίσετε! Θὰ ζήσετε μέσα στὸν κύκλο τῆς χαρᾶς γιὰ πάντα.

Νὰ μπορούσαμε νὰ καταλαβέναμε, νὰ βλέπαμε—νὰ βλέπαμε ἀληθινά!

Πο ὅς θὰ ὀπισθοχωροῦσε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ἐπιμονή, πρὸς τὴν ἀπαραίτητη μελέτη ὅσο δύσκολη, ὅσο μεγάλη κι' ἂν εἶνε, ἂν ἐνοιωθε πόση μεγάλη εἶνε ἡ εὐτυχία γιὰ κείνον ποὺ μπορεί νὰ καταλαβαίνει;

"Οποῖος γνωρίσει τὴ ζωὴ δὲν θὰ πεθάνει ποτέ!

Γιὰ μένα τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα σμίγουν στὴν ἀνάμνησίν μου μ' ὅλες τὶς εὐτυχίες τῆς νεότητός μου· ἢ καλύτερα, ἡ "Αρχαιότης εἶνε αὐτὴ ἡ νεότης μου, ποὺ ξαναβαίνει τώρα στὴ καρδιά μου καὶ μοῦ κρύβει πῶς εἶμαι πὰ γέρος. Στὸ Λουβρο, ἄλλοτε, σὰν ἄγιοι στὸ καλόγερο μέσα στὸ μοναστήρι του, οἱ "Ολύμπιοι Θεοὶ μοῦ εἶπαν ὅτι ὀφείλιμ' οὐκ ἔπαυσε ἓνας νέος ν' ἀκούει μ' ἐπρόστατευσαν καὶ μ' ἐνέπνευσαν. "Υστερὰ ἀπὸ εἴκοσι χρονῶ χωρισμό, τοὺς ἤθερα μὲ μιὰν ἀνείπωτη χαρὰ καὶ τοὺς κατάλαβα. Αὐτὰ τὰ θεῖα κομμάτια, αὐτὰ τὰ γέρικα μάρμαρα—πάνω τῶν δυὸ χιλιάδων χρονῶν—μὲ μιλοῦνε πιὸ δυνατά, μὲ συγκινοῦνε περισσότερο ἀπὸ ὅσους τώρα ζοῦνε. Ὁ καινούργιος αἰώνας μὲ τὴ σειρὰ του, ὥς ἀρχίζει νὰ σκέπτεται

πάνω σ' αὐτὰ τὰ θαύματα κι' ἄς προσπαθήσει νὰ τὰ φθάσει μὲ τὴν εὐφυΐα καὶ τὸν ἔρωτα. Θὰ τοὺς χρωστᾷ τις καλότερές του χαρές.

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ τὴν εὐτυχία του.

Ἡ Ἀρχαιότη καὶ ἡ Φύση εἶνε δεμένες μὲ τὸ ἴδιο μυστήριον. Ἡ Ἀρχαιότη εἶνε ὁ ἄνθρωπος ἐργάτης ποῦ ἔφθασε στὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς κυριαρχίας του, μὰ ἡ Φύση εἶνε πάνω ἀπ' αὐτόν. Τὸ μυστήριον τῆς Φύσης εἶνε πρὸ ἀνεξήγητο ἀπὸ τὸ τῆς μεγαλοφυΐας. Ἡ δόξα τῆς Ἀρχαιότης εἶνε ὅτι κατάλαβε τὴ Φύση.

Ὡ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου, ὁ ὑπέροχος γλύπτης ποῦ σ' ἔπλασε μπόρεσε κ' ἔχυσε μέσα σου, τὸ τρεμούλιασμα τῆς γενναίουψυχης φύσης, τὸ τρεμούλιασμα αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Ὡ Ἀφροδίτῃ, ἀψίδα θριαμβευτικῆς τῆς ζωῆς, γέφυρα τῆς ἀλήθειας, κύκλε ἀπὸ χάρες! Τὶ ὑπέροχο ποῦνε τὸ ὠμορφό σου κορμὶ ποῦ στέκεται στέρεα πάνω στὰ δυνατὰ σου πόδια, κ' ἡ ἀπαλὴ σκιὰ ποῦ ἀπλώνεται, λές, γιὰ νὰ κοιμηθεῖ πάνω στὰ στήθια σου, πάνω στὴν κοιλιά σου, πλατεῖα σὰν τὴ θάλασσα! Ἡ ἡρεμὴ ὠμορφιά σὰν τὴν ἀέραντὴ θάλασσα...

Εἶσαι ἡ μητέρα τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ περιγραμμικὸ προφίλο τοῦ κορμιοῦ σου μᾶς κάνει νὰ νοιώσουμε, μᾶς δείχνει τὶς ἀναλογίες τοῦ κόσμου.

Καί, ὦ θαῦμα, ὅλα τὰ προφίλα, ἀπ' ὅλες τις μεριεὶς ἐκφράζουν μὲ ἀκατάληπτη μαγεία, τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ μὲ τὰ πάθη τῆς, καὶ τὸν χαρακτηριστικὴν ποῦνε τὸ βάθος σὲ κάθε τι.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐπέτυχαν μ' ὅσο τὸ δυνατόν ὀλιγώτερες κινήσεις, μὲ τὸ modelé, τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ προσώπου καὶ τὴ χάρη τὴ γεμάτῃ ἀπὸ μεγαλεῖο, ποῦ συνδέει τὴ μορφή τοῦ προσώπου μὲ τὶς μορφές τῆς παγκόσμιας ζωῆς. Τὸ modelé, σ' αὐτοὺς μοιάζει μὲ ὅλη τὴν ὠμορφιά ποῦ ἔχουνε οἱ καμπύλες γραμμὲς τοῦ λουλουδιοῦ. Καὶ τὰ προφίλα εἶνε δυνατὰ, εἰρωστα, ὅπως ἐκεῖνα τῶν μεγάλων βουνῶν, μὲ γραμμὲς ποῦ μόνο στὴν ἀρχιτεκτονικὴ βρῖσκομε. Καὶ ὅλα ἀπλά, ὅλα ἡρεμα σὰν τὰ φρεῖδια τοῦ Ἀπόλλωνα.

Ἴσως οἱ ἀνατομικὲς ὀνομασίαι νὰ ἔβλαψαν πολὺ, γιὰτὶ ἀνάγκασαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ χωρίζουν, λές ἀπὸ πρόληψη, τὶς ἀνθρώπινες φόρμες. Ἡ μεγάλῃ γεωμετρικὴ καὶ μαγνητικὴ γραμμὴ τῆς ζωῆς νομίζει κανένας πῶς σπάζει στὰ μάτια τοῦ θεατῆ.

Οἱ ἀναλυτικὲς αὐτὲς θεωρίαι στρεβλόνουνε τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀληθινοῦ στοὺς ἀντίδους.

Τὸ ἀριστοῦργημα θὰ ἀντιμετωπίζει πάντα αὐτὲς τὶς ψεύτικες καὶ τεχνιτὲς ἰδέαι τῆς διαίρεσης. Οἱ ἀρμονισμέναι αὐτὲς φόρμες ποῦ σμίγουν καὶ πλέκονται ἀδιαίρετα ἢ μίᾳ μὲ τὴν ἄλλη, σὰν τὰ δαχτύλια τοῦ ἐρπετοῦ, εἶνε τὸ σῶμα μὲ τὴ πανόρμια του ἐνότη.

Μοναχός του κάθε ἀντίδους βλέπει μόνο τὰ μικρὰ κομμάτια τοῦ τοῦ χτυποῦν στὸ μάτι, μὰ τοῦ διαφεύγει ἡ πηγὴ τῆς ἐκφράσεως, ἡ σύνθεσις, ποῦ μόνο αὐτὲς μιλοῦνε. Εἶνε λυπηρὸ πῶς ἡ ἀνατομικὴ περιγραφὴ συντίνει τὴν ἀμάθεια τοῦ κοινοῦ, μὲ τὸ νὰ προκαλεῖ μὲ ὀνομασίαι τὴν προσοχὴν τοῦ στὰ διάφορα μέλη ποῦ σχηματίζουν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ σώματος. Οὔτε οἱ

σχολαστικοί ανατομικοί όρισμοί τής κοινής χρήσης μπορούν νά εξηγήσουν κάτι τι μέ τήν πλαστική του έννοιαν. Στή σύνθεση τοῦ καλλιτεχνήματος, οί βραχιόνες ἢ οί κήμεις (γιά παράδειγμα) λογαριάζονται μόνο όταν αναλογούν μέ τά επίπεδα ἐκεῖνα, ποῦ θά τίς συνδέσουν γιά τήν ἴδια ἐντύπωση (effet). Τό ἴδιο συμβαίνει στή φύση ποῦ δέν λογαριάζει διόλου τίς ανατομικές μας περιγραφές.

Οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες ἐργάζονται ὅπως ἡ φύση συνθέτει τά πράγματα καί ὄχι ὅπως ἡ ἀνατομία τά περιγράφει. Δέν ζωγραφίζουν, δέν γλύφουν τέτοιο νεῖρο ἢ τέτοιο κόκκαλο, ἢ τέτοιο μῦν γι' αὐτό καθ' ἑαυτό· ἀλλά θέλουν τὸ σύνολο νά παραστήσουν καί νά ἐκφράσουν καί ἀπάνω σέ μεγάλα επίπεδα τὸ ἔργο πέρνει ζωὴ καί πάλλει στό φῶς ἢ χάνεται μέσα στή σκιά. Ἀπό τὸ μέρος ποῦ βλέπω τώρα τήν Ἀφροδίτη τῆς Μήλου ὅλο τὸ προφίλο τῶν τριῶν τετάρτων λάμπει ἀπό τὸ φῶς ἐνῶ ἡ ἀντίθετη πλευρὰ βυθίζεται στή σκιά. Μόνο δὲ πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ προφίλου τῶν τριῶν τετάρτων διακρίνει κανένας λίγη σκιά. Πιο ψηλά τὸ κεφάλι ὑψώνεται καί βασιλεύει σχηματισμένο ἀπὸ τὰ φωτόσκια μέρη, ἐνῶ οἱ ἥρεμα γερμένες γραμμὲς τῆς ράχης σκορποῦνε τίς σιωπηλές τους μελωδίες. Τὶ γλυκεῖα ἐντύπωση μᾶς μεταδίδουν οἱ μακρυνές γραμμὲς τῆς ράχης καί ἡ ἀρχὴ τῆς μέσης ποῦ μπλαίνει σιγὰ σιγὰ μέσα στό σκιάφωσ.

Τὶ ὑπέροχη ὑπερηφάνεια ποῦχει τὸ μάρμαρο! ζωὴ ἡσυχία τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος! Ἡ φύσις εἶνε μία ἀδιάσπαστη ἁρμονία.

Παρατηρήσετε τήν Ἀφροδίτη ἀπ' ὅποιο προφίλο θέλετε. Ἐκεῖνο ποῦ ἐθαυμάσαμε παραπάνω εἶνε τόσο ὡμορφο ποῦ μᾶς συναρπάζει καί μᾶς γεννᾷ τήν ιδέα τοῦ ἀθάνατου. Μὰ ἂς ἀλλάξουμε θέση· νά ἔνα ἄλλο προφίλο· κι' αὐτὸ ἔχει τὴ σφραγίδα τῆς αἰωνιότητος. Μὰ καί ὅλα προκαλοῦν τὸν θαυμασμό καί τὴν ἀγάπη, εἶνε ὅλα ἐπιτυχημένα καί προβάλουν ἐλεύθερα τὴν ἡρεμὴ ἀτμόσφαιρα.

Τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἔχει ὅλη τὴν ἐλευθερίαν καί τὴ ποικιλίαν τοῦ λουλουδιοῦ· κι' ὁ καλλιτέχνης ποῦ σκύβει προσεκτικὰ κοντὰ τους, σηκώνεται πλημυρισμένος ἀπὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα: Ἄκουσε τὴν Ἀφροδίτη νά τοῦ μιλά.

Γυρίζω γύρω τῆς. Νά ἔνα ἄλλο προφίλο· καί παρατηρῶ τὸ πρόσωπο· Τώρα τὸ στόμα τὸ διαγράφει ἡ σκιά, στὸ σχέδιο προστέθηκε τὸ σχῆμα καί οἱ ἀβέβαιες γραμμὲς ὀριστήκανε καθαρά. Οἱ ἄκρες τῶν χειλιῶν ἀνθίζουν· σημάδι τῆς νεότητος. Τὸ στόμα εἶνε σχεδιασμένο κανονικά, τυπικὰ μὰ πάνω σ' ἔνα ἐπίπεδο ἀντάξιο μεγάλου Κυρίου τῆς τέχνης. Θά ἦτο λάθος νά ζητήσῃ κανένας τὴν ἔνωση τῶν χειλιῶν, τὸ πᾶν εἶνε στὸ ἐπίπεδο τῆς κεφαλῆς καί στὸ μάγουλο. Αὐτὸ τὸ μάγουλο ποῦ διακρίνω σὲ προφίλο τελειωμένο* αὐτὸ τὸ μάγουλο εἶνε ὅλη ἡ Γλυπτικὴ, ὅπως κάθε ἀρετὴ εἶνε ὅλη ἡ Ἀρετὴ.

Τὶ ἀπλό, τί φυσικὸ, τί μεγαλόψυχο στόμα! κρατεῖς μέσα σου χιλιάδες χιλιάδες φιλιὰ! ἀδύνατο νά ξεφύγω ἀπὸ τὸ θέληγητρό σου. Ὁ πιο ἀνίδεος θεατὴς συγκινεῖται. Πῶς φαίνεται καλὰ πῶς ἡ γυναῖκα ἐπόζαρε γιά τὴ Θεά!

Ἡ ψυχὴ τῶν μορφῶν ἀναπνέει στή βαθειὰ ζωὴ τοῦ σαρταριστοῦ

Σημ. μεταφ.: στὸ κείμενο profil perdu. Δηλαδή τὸ προφίλο τοῦ προσώπου ποῦ διαγράφεται ὅταν ὁ θεατὴς τὸ βλέπει ἀπὸ πίσω κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Προφίλο=τὸ διάγραμμα κάθε σώματος ποῦ τέμνεται διὰ καθέτου ἐπιπέδου πρὸς τὴν ὁραματικὴν ἀκκίνα τοῦ θεατῆ.

αὐτοῦ σώματος. Βλέπω ὅλο του τὸν τέλειο σκελετόν, ὅπως καταλαβαίνω κι' ὅλες του τὶς σκέψεις.

Ὅλη αὐτὴ ἡ χάρη κρυμμένη καὶ φανερή, πόσο γερὰ δένεται !

Πέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴ μορφὴ γλυκεῖα σὰν τὸ μέλι ὅπου τὸ μάτι δὲν ταράζεται οὔτε ἀπὸ τὸ φῶς οὔτε ἀπὸ τὸ σκότος, μὰ ὅπου ἡ ζωὴ κυλᾷ ἀδιάκοπα καὶ χωρὶς ἐμπόδια, καθάρια σὰν τὸ τρεχάμενο νερό, αἰσθάνεται ὁ καθένας τὴν ἀντοχὴ τοῦ στερεοῦ καὶ δυνατοῦ δεσμάτος. Στηριγμένη πάνω στὶς βάσεις της, ποῦ δὲν θὰ γύρουνε ποτέ, βέβαιη στὴ στερεότη της, ἡ σάρκα ξεπετᾷ μὲ φαιδρότητα, σὰν νὰ θέλει νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὶς διπλωμένες σκιὲς ποῦ πυκνώνονται κάτω ἀπὸ τὰ στήθεια της γιὰ νὰ ξεπροβάλουν ἐκεῖνα, ἐνῶ ἅπλοτο φῶς, νομίζει κανένας, πῶς βγαίνει ἀπὸ τὸ κορμί της.

Καὶ ἡ ὑψηλὴ εἰδὴ καλεῖ ὅλους φαιδρὰ στὴ ζωὴ. Οἱ σκιές,—τὸ θεῖο παιγνίδι τῶν σκιῶν πάνω στ' ἀρχαῖα μάρμαρα ! Μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας πῶς οἱ σκιὲς ἀγαποῦνε τὰ ἀριστουργήματα. Φωλιάζουν μέσα τους καὶ τὰ στολίζουν. Μόνο στοὺς Γοτθικοὺς καὶ στὸν Rembrandt βρῖσκω τέτοιες ὀρχηστρικὲς συμφωνίες ἀπὸ σκιές.

Τριγυρίζουν τὴν ὁμορφιὰ ἀπὸ μυστήρια, μᾶς ποτίζουν τὴν εἰρήνη, καὶ μᾶς ἀφίνουν ν' ἀκούσουμε χωρὶς φόβο τὴν εὐγλωττίαν τῆς σάρκας, ποῦ ὀριμάζει καὶ ξανοίγει τὸ πνεῦμα.

Αὐτὴ ἡ εὐγλωττία σκορπίζει ἀπάνω μας τὴν ἀλήθεια διάχυτη σὰν τὸ φῶς. Εἶνε τὸ ἀκτινοβόλισμα τῆς εὐθυμίας. Τὶ μυστικὰ συγκίνησι μὲ συνεπέρνει μπρὸς στὴ σκεπτικὴ χάρη αὐτοῦ τοῦ μοντέλου !

Ἀμύθητες διάβασες ἀπὸ τὸ φῶς στὴ σκιά ! Ἀνέκφραστη μαγεία στὰ ἡμίτονα ! Φωλιὲς τοῦ ἔρωτα ! Πόσα θαύματα ποῦ δὲν ἔχουνε ἀκόμα ὄνομα μέσα στὸ ἱερό της σῶμα !

Venus genitrix ! Venus victorum !

Ὡ δόξα ἄφραστη τῆς χάρης καὶ τῆς μεγαλοφυΐας !

Ὁ θανμασμός μ' ἐκυρίευσε, ὅπως μὲ συνεπέρνει ὁ ὕπνος.

Τὴν Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου καθρεφτίζουν ὅλες οἱ ἄλλες· ἡ κάθε μιὰ τους ἐκφράζει μιὰν ἰδιαίτερή της ὁμορφιά. Στὴν μιὰ, ἐλευθερωμένη ἀπ' ὅλες τὶς πτυχές, τὸ modelé τῶν σκιῶν ζωντανεύει πιὸ ἡδονικὰ τὴ σάρκα : αὐτὸς ὁ μηρός, στήλη τῆς ζωῆς, εἶνε καθαυτὸ σπαρταριστός.

Στὴν ἄλλη, τὰ φωτόσκια μέρη τῆς κοιλιάς καὶ τῆς κνήμης εἶνε τόσο ἰσορροπημένα, ποῦ πάνω τους περνᾷ ὅλος ὁ Ἔρως : ὅλη του ἡ μέθη, καὶ ὅλο του τὸ ἀποκάρωμα. Τὸ πάνω μέρος τοῦ κορμιοῦ γέρνει ἐλαφρὰ σὲ μιὰ κλίση ὑπόκλισης : κίνημα τόσο χαριτωμένο ποῦ οἱ Γοτθικοὶ καὶ ἡ Ἀναγέννησις βρῖσκουν σ' αὐτὸ τὸ σύμβολό τους.

Σ' αὐτὴν τὴν ἄλλη τί ἐνστικτο τὴν κάνει νὰ σκύβει σὰν τόξο γεμάτο ἀπὸ χάρη ! Μία μόνη καμπύλη, καμωμένη ἀπὸ ὅλες, τῶν ὤμων, τῶν κνημῶν, τῶν μηρῶν, σχεδιάζει τὴ Σκυμμένην Ἀφροδίτην.

Ἕνα μικρὸ ἀριστούργημα ποῦ ἔχω, μ' ἔκανε νὰ παρεκλίνω ἀπὸ τὸν τρόπον ποῦ ἔβλεπα, ποῦ ἐσκεπτόμουν καὶ ποῦ καταλάβαινα. Τοῦ ὀφείλω μεγάλῃ εὐγνωμοσύνῃ, γιατί μ' ἔκανε πολὺ νὰ σκεφτῶ.

Αὐτὸ τὸ ἄγαλμα εἶναι σύγχρονο τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου· μοῦ δίνει

τὴν ἴδια ἐντύπωση, τοῦ δυνατοῦ καὶ γεμάτου modelé, ἔχει τὴν ἴδια ἐλεύθερη εὐκολία στὸ μεγαλεῖο τῶν μορφῶν, ποῦ εἶνε ὁμως, ὑλικῶς, σὲ μικρότερη ἀναλογία. Τὶ ἤρεμη μέθη νομίζει κανένας πῶς ἀναπνέει, καὶ ἐμπνέει, ἢ καλύτερα, τὶ ἡδονή!

Οἱ ὁμορφες σκιές ποῦ τὴν χαϊδεύουν, ἔχουν ὅλες τὴν ἴδια διεύθυνση, γυρίζουν ὅλες ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος. Κάνουν νὰ ξεπροβάλλουν — μὲ τὶ τέχνη, μὲ τὶ σοφία! — τὰ στήθη, ὅστερα ξαπλώνονται πάνω στὴ πλατειά κοιλιά, γιὰ νὰ σχεδιάσουν δυνατὰ τοὺς μηρούς.

Τὸ ἓνα χέρι, πλαγιῶς καὶ ἀπὸ πίσω, βυθίζεται σ' ἓνα ἡμίφως ἐλαφρό. Μὲ τὸ ἄλλο τεντώνει τὶς πτυχές στοὺς μηρούς, γιὰ νὰ μαζέψει στὸ κάτω μέρος τῆς κοιλιᾶς τὴν κατάλληλη σκιά.

Ἡ σκιά αὐτή, ποῦ θέλησε ν' ἀποδώσει ὁ τεχνίτης, ντύνει ὅλο τὸ ἄγαλμα σὰν μ' ἓνα χιτῶνα, ποῦ ἄλλα μέρη σκεπάζει, καὶ ἄλλα ἀφίνει στὸ φῶς.

Ὅποιος τὸ παρατηρήσει προσεκτικὰ διακρίνει, ὅτι ὅλοι οἱ διάφοροι τόνοι ὑπογραμμίζονται ἀπὸ μιὰ μόνη μαύρη γραμμὴ, γραμμὴ δύναμης.

Εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς καλῆς γλυπτικῆς, καθὼς καὶ τῆς καλῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ ἔκφραση τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ κρατήσῃ τὴν ἀτέλειωτη εὐλυγισία τῆς πραγματικότητος, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σταματᾷ ὀρισμένη. Τὸ μαῦρο λοιπὸν ποῦ δίνει τὸ ἐφέτο, πρέπει νὰ τὸ μεταχειρίζονται μόνο ἐκεῖ ὅπου πρέπει.

Ὅλα τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα βασίζονται πάνω σ' αὐτὸν τὸν κανόνα, καὶ γι' αὐτὸ μᾶς γεννοῦν τὴν ἐντύπωση τοῦ μετρημένου καὶ τῆς διάρκειας.

Τὰ ἐφέτα ἄσχημα μετρημένα, εἶνε ὕβρις στὴ φύση. Δὲν μᾶς λέγουν τίποτα καὶ προξενοῦν τὴν ἐντύπωση τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ ἀδύνατου.

Ἐνῶ τὰ μετρημένα, ἀπὸ μακρὰ, εἶνε τὰ πῶς δυνατὰ. Ἰδιαιτέρως, ἡ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου, χρωστᾷ σ' αὐτὸ τὸ μέτρο τὴ δύναμη τῆς ἐντύπωσης ποῦ μᾶς γεννᾷ. Πουθενὰ δὲν προσκρούει. Ὅποιος τὴν πλησιάζει βῆμα μὲ βῆμα, νομίζει, πῶς ἐπλάσθη σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ συνεχὲ σάλο τῆς Θάλασσης.

Δὲν εἶνε ἄραγε αὐτό, ποῦ ἤθελαν νὰ ποῦν οἱ ἀρχαῖοι ὅταν ἐβεβαίω-
ναν ὅτι ἡ Ἀφροδίτῃ γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τῶν νερῶν;

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ

ΜΕΤΑΦΡ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΕΦΑΛΛΗΝΟΥ

ΖΩΗ, ΑΜΕΙΛΙΚΤΗ ΖΩΗ

Ἦταν—πᾶνε μερικὸι μῆνες—ἓνας νέος, σχεδὸν ἓνα παιδί, ποῦ ἔφυγε γιὰ ἓνα μεγάλο ταξίδι. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ του σήμαινε, ἢ καμπάνα ἔκλαιε, παραπονιὰρα κουρασμένη, σὰν ἐφίλησε τὴ φτωγὴ γριᾷ μητέρα του.

Κλάψε, ὦ! κλάψε, ὅλα τὰ δάκρυα τῆς καρδιάς σου, σὺ, ἢ μόνη ποῦ τὸν νανούριζες στὰ χέρια σου... Σὲ ξένη γῇ ἀναπαύεται κι' οὔτε ὁ οὐρανὸς —φιλάργυρος βροχῆς— δὲ θὰ κλάψῃ πάνω του...

Πὲς νὰ σημάνουν τῆς ἐκκλησιᾶς σας τὴ καμπάνα, Μάννα... Κάμε νὰ προσευχηθοῦν γι' αὐτόν, ἂν ἢ προσευχή, μπορεῖ ν' ἀναπάγῃ τὸν πόνο. Καὶ κλαῖε, ἀλλὰ μὴν καταραστῇς τὴ ζωὴ, τὴν ἀμείλικτῃ ζωὴ. Πρὶν λί-
γους μῆνες, εἶχες ἀκόμα ἓνα γιό.

Οἱ γραμμὲς αὐτῆς, θὰ σοῦ ρθουνε ἀφοῦ περάσουν, ἀπὸ τόσα ἀνώνυμα χέρια, πόσο ἀδιάφορα, εἴτε, ποῖος ξέρει, πόσο εὐλαβητικά. Σὺ ποῦ ξῆς ἀκόμα, θὰ ξέρεις. Ἄλλοι ποῦ δὲν τὸν γνώρισαν θὰ σοῦ μιλήσουν γιὰ τὴ